

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNİVERSİTETİ**

**HƏYAT ELMLƏRİ VƏ MÜHƏNDİSLİK FAKÜLTƏSİ
HƏYAT ELMLƏRİ DEPARTAMENTİ**

Xəzdərili heyvanların gigiyenası
SİLLABUS

Tədris ili və semestri
2024/2025-ci tədris ilinin payız semestri

Müəllim: Abbasov Ramin

Razılaşdırılmışdır

Təsdiq edirəm

Departament müdiri:
b.ü.f.d. C.M.Eldarova

S İ L L A B U S

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	VET 519 Xəzdərili heyvanların gigiyenası, 4 AKTS
	Departament	Həyat Elmləri
	Program (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2024/2025-ci tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Abbasov Ramin
	E-mail	abbasli_amin@inbox.ru
	Telefon	(+994 77) 299 22 12
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Bakıxanov qəsəbəsi, Elşən Mehdiyev 478. Otaq 305.(online 6-cı günlər saat 18:00, offline 6-cı günlər 08:30)
Məsləhət saati	Tələbələrlə razılaşmadan sonra vaxt təyin ediləcək	
Prerekvizitlər	-----	
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü	Seçmə	
Dərslilər və əlavə ədəbiyyat	<p>Əsas dərslilər:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. F. Nəşibov, İ.Gəncəyev Heyvanların daxili xəstəlikləri. Ali məktəblər üçün dərslik Bakı-2020. 2. Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəşibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. 3. Доц.Гянджаев И.Ф., проф. Насибов Ф.Н - « Внутренние незаразные болезни с/х животных». Баку,2016 4. Ətraf mühitin və heyvanların gigiyenası M.M. Əliyev, G.R.Məmmədova H.H.Bayramova, L.R.İbrahimova Bakı “ Elm və təhsil”. 2024. 5. Dos. İ.F.Gəncəyev, F.N.Nəşibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”.2016. 6. Xırda heyvanların xəstəlikləri İsgəndərov T.B, Nəşibov F.N. Bakı -2008 <p>Əlavə ədəbiyyat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Abbasov İ. - Azərbaycan və dünya ölkələrinin kənd təsərrüfatı. Bakı, 2013. 2. Abbasov S., Mehdiyev M. və digərləri - Heyvandarlıq (dərslik). Gəncə, 2011 3. Dr. Dietrich Drs. Katharina Traulsen, Marion Tischer - Geburtsüberwachung und Geburtshilfe beim Rind, HYPERLINK "http://www.vet-consult.de" www.vet-consult.de 4. Durst L., Vittman M. - Kənd təsərrüfatı heyvanlarının yemləndirilməsi (dərslik). Bakı, 2005 5. Landmann, Landwirtschaftskammer Niedersachsen - Leitfaden. Echem, 2011 6. Hümbətov H., Hüseyinov A. – Yem otları (dərs vəsaiti). Bakı – 2013 7. Niedersächsisches Ministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz - Leitfaden für eine optimierte Kälberaufzucht. Hannover 8. Prof. Dr.Dr. h.c. Gerhard L., Prof. Dr. Dr. h.c. Ellendorf F., Prof. Dr. Lengerken J.- Heyvanların yetişdirilməsi (dərslik), Stuttgart, Almaniya Eugen Ulmer MMC, 2006 <p>Online vəsaitlər:</p> <p>-https://books.google.az/books?id=Hb1BXjgb0McC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false</p> <p>- Anatomy and Physiology for Veterinary Technicians and Nurses, A Clinical Approach</p> <p>- Anatomy of the Dog, Klaus-Dieter Budras, Patrick H. McCarthy, Wolfgang Fricke and Renate Richter Fifth Edition</p>	

	<p>Köməkçi WEB-mənbələr https://www.youtube.com/watch?v=6OoFyLHqjLM https://www.youtube.com/watch?v=XkODTPx84XQ https://www.youtube.com/watch?v=6oSScHaoyks https://www.youtube.com/watch?v=iPBmW7nB0Qg</p>
<p>Kursun məqsədi</p>	<p>Ümumi məqsəd: "Xəzdrili heyvanların gigiyenası" fənni Gigiyena və sağlamlığın idarəedilməsi heyvan sağlamlığının profilaktikası və yenidən sağlamlığının təmin edilməsi üçün əsas şərtidir. Nəticə etibarilə işə istehsalın effektivinə və məhsulun keyfiyyətinə təsir edən məqam hesab olunur:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Heyvanların müxtəlif xəstəliklərə yoluxmasının qarşısının alınması; •Məhsuldar heyvanların sağlamlığına xüsusi diqqət; •İstehlakçıların infeksiya törədicilərindən və onların qalıqlarından qorunması. <p>Bu baxımdan baytar həkimlərinin və baytarlıq idarələrinin üzərinə böyük məsuliyyət düşür.</p> <p>Kursun məqsədi yeni doğulmuş heyvanların diaqnozu, müalicəsi və profilaktikasının nəzəri və praktik aspektlərini izah etmək, tələbələrin praktik metodların əsaslarını anlamaq üçün bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir. Bu fənnin sosial–iqtisadi əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, baytar mütəxəssisi xəzdrili heyvanların gigiyenası və profilaktikasını apararkən, heyvan tələfatlarının qarşısını alır, yüksək sanitar və müalicə mədəniyyətini tətbiq edərək, məhsuldarlığın artmasına, fermer təsərrüfatlarında iqtisadiyyatın güclənməsinə və əhalinin sosial rifahının artmasına kömək edir.</p> <p>Xüsusi məqsədlər:</p> <ul style="list-style-type: none"> - xəzli heyvanların ən çox yayılmış xəstəlikləri haqqında məlumat vermək; - xəzli heyvanların gigiyeniya mübarizə tədbirlərini və istifadə olunan preparatları öyrənmək; - xəzli heyvanların gigiyenası diaqnostika, müalicə və profilaktika üsullarını praktik olaraq göstərmək;
<p>Kursun məzmunu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - heyvanların klinik müayinə üsulları, qan, sidik və həzm orqanları haqqında nəzəri məlumatlar; - körpə heyvanların həyatı və xəstəliklərinin anamnezi haqqında məlumatların toplanması; - həzm sistemi xəstəliklərinin diaqnostikası, müalicə və profilaktika üsullarını; -ürək-damar sistemi xəstəliklərinin diaqnostika, müalicə və profilaktika üsullarını; - vitamin və mineral çatışmazlığı olan körpə heyvanların müalicəsini; - endokrin sistem xəstəlikləri üçün diaqnostika və müalicə üsullarını; - heyvanların ümumi və ya əsas klinik müayinəsi-müayinə (yoxlama), palpasiya, tıqqıltı ussiya), dinləmə (auskultasiya) və termometriya; - xəzli körpə heyvanların zəhərlənmə zamanı xəstəliklərinin etiologiyasını, patogenezi, kliniki ətlərini, diaqnozunu və profilaktikasının öyrənilməsi;
<p>Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri</p>	<p>Kursun sonunda tələbələr nəyi biləcəklər:</p> <ul style="list-style-type: none"> - xəzli heyvanların gigiyenası haqqında ədəbi məlumat toplayarkən müasir bilik və üsullardan istifadə etməyi bacarmalı; - xəzli heyvanların klinik müayinə üsullarının aparılması;

	<ul style="list-style-type: none"> - qanın, sidiyin və mədə önlüklərinin müayinəsi, müalicə texnikasının üsullarının müəyyənləşməsi; - xəzli heyvanların xəstəliklərində müalicə texnikasının xüsusiyyətləri; - müxtəlif heyvan növləri üçün dispanserizasiya üsullarının tətbiqi; - müalicə və profilaktika planlarının hazırlanması. 		
Tədris metodları	Mühazirə		x
	Seminar		x
	Qrup müzakirəsi		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Fəallıq	Semestr ərzində	10
	Tapşırıq və testlər (quiz 1,2)	Semestr ərzində	10
	Fərdi mövzuda prezentasiya	Semestr ərzində	5
	Davamiyyət	Semestr ərzində	5
	Aralıq imtahanı		30
	Final imtahanı		40
	Yekun		100
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	<p><u>Dərsin təşkili</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar mühazirə zamanı tələbələrə çatdırılacaqdır. - Yeni mövzu əyani vasitələrin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah ediləcəkdir. - Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri (<i>Quiz</i>) yoxlanılacaqdır. - Seminar məşğələləri zamanı tələbələrin əvvəlki mövzunu mənimsəmələri <u>Şifahi və yazılı sorğunun keçirilməsi</u> ilə hər dərs qiymətləndiriləcəkdir, semestrin sonunda isə ortaq qiymət çıxarılaçaqdır (<i>Fəallıq</i>). - Semestr ərzində fərdi mövzuda prezentasiyaların verilməsi vacibdir. Prezentasiya vaxtı, sonunda müzakirə də daxil olmaqla 15-dəqiqədən artıq olmamalıdır. Prezentasiya mövzuları və qaydaları haqda dərstdə daha geniş tanışlıq olunacaqdır. <p><u>Ümumi qaydalar</u></p> <p>Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərs bu raxan tələbələr imtahana buraxılmır.</p> <p>Gecikmə Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qəib yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərs saatına buraxılır.</p> <p>Yoxlama işi (Quiz) Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yaza bilər.</p> <p>İmtahanlar Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. İmtahanda iştirak etməmə yalnız dekanlığın icazəsi ilə mümkündür. İctimai fəaliyyətlə əlaqədar imtahanlardan yayınma hallarına yol verilmir. İmtahanlar kumulyativ xarakterli olmalıdır. Aralıq və yekun imtahanların mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Son</p>		

	<p>İmtahanda sualların əksəriyyəti aralıq imtahandan sonra keçirilmiş materialların əsasında tərtib olunur.</p> <p>Tələbənin kursu başa vurməsi 60% və daha artıq bal toplamış tələbə kursu bitirmiş hesab olunur. Əks halda tələbə bu kursu yenidən keçməlidir.</p> <p>İmtahan qaydalarının pozuntuları İmtahanlarda mövcud qaydaların pozulması (köçürmə cəhdləri, köçürmələr, imtahanın gedişini pozmaq və digər qanunsuz hərəkətlər) hallarında tələbənin imtahan işi ləğv olunur.</p> <p>Dərslərdə davranış Tələbə dərslər zamanı müvafiq akademik şəraitin yaradılması üçün mümkün olan hər şeyi etməlidir. İcazəsiz danışığa, lüzumsuz hərəkətlərə və s. qeyri-etik davranışa qətiyyənlə yol verilmir. Tələbə dərslərdə fəal şəkildə iştirak etməli, lazım olduqda suallar verməli və müzakirələrdən kənar qalmamalıdır.</p> <p><i>Dərs zamanı dərs prosesini və etik qaydaları pozmaq, həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan istifadə qadağandır.</i></p>
--	--

S/S	Mövzular	Dərslilər
1.	Xəzli heyvanların gigiyenası Xəzli heyvanların anatomo-fizioloji və bioloji xüsusiyyətləri Xəzli heyvanların kliniki müayinələrinin xüsusiyyətləri	Ətraf mühitin və heyvanların gigiyenası M.M. Əliyev, G.R.Məmmədova H.H.Bayramova, L.R.İbrahimova Bakı "Elm və təhsil". 2024. Səh, 2-35 Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri". Bakı "Elm və təhsil". 2022. Səh, 574-576
2.	Gigiyena qaydalarına əməl olunmadığı halda xəzli heyvanlarda müşahidə olunan həzm sisteminin xəstəlikləri Stomatit - stomatitis	Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri". Bakı "Elm və təhsil". 2022. Səh, 576-580
3.	Mədənin kəskin genişlənməsi - dilatatio ventriculi acuta	Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri". Bakı "Elm və təhsil". 2022. Səh, 580-586
4.	Xəz dərili vəhşi heyvanların yemləndirilmə xüsusiyyəti	Ətraf mühitin və heyvanların gigiyenası M.M. Əliyev, G.R.Məmmədova H.H.Bayramova, L.R.İbrahimova Bakı "Elm və təhsil". 2024 Səh,65-78. Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri". Bakı "Elm və təhsil". 2022. Səh, 587-593
5.	Qastroenterit - gastroenteritis	Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri". Bakı "Elm və təhsil". 2022. Səh, 588-598

6.	Koprostaz Bağırsağın invaginasiyası (daxilən sıxılması)	Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 598-604
7.	Xəzli hevanlarda qaraciyərin hepatodistrofiyası, şimal tülkələrinin və qara-qızılı tülkələrin infeksiyon (viruslu) hepatiti, xroniki hepatit və hepatozun nəticəsi kimi qaraciyərin sirrozu. Quiz 1 Aralıq imtahanı	Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 604-606 Ətraf mühitin və heyvanların gigiyenası M.M. Əliyev, G.R.Məmmədova H.H.Bayramova, L.R.İbrahimova Bakı “ Elm və təhsil”. 2024. Səh, 124-135
8.	Tənəffüs sisteminin xəstəlikləri.	Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 588-595
9.	Su samurlarında müşahidə olunan böyrəklərin və sidik yollarının xəstəlikləri	Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 596-598 Xırda heyvanların xəstəlikləri İsgəndərov T.B, Nəsibov F.N. Bakı -2008 Səh, 67-73
10.	Sinir sisteminin xəstəlikləri.Özünügəmirmə - automutilatia, autoaqressia	Xırda heyvanların xəstəlikləri İsgəndərov T.B, Nəsibov F.N. Bakı -2008 Səh, 73-82
11.	Qan sisteminin xəstəlikləri	Xırda heyvanların xəstəlikləri İsgəndərov T.B, Nəsibov F.N. Bakı -2008 Səh, 4-19 Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 600-601
12.	Xəzli heyvanlara verilən yemlərin keyfiyyətsizliyi, bir tərəfli yemləmə, yem payında zülalların, yağların, mineralların, vitaminlərin, karbohidratların az və ya çox olması, digər tərəfdən isə yem payındakı qida maddələrinin bir-birinə olan uyğunsuzluğu, zoogigieniki şəraitin pozulması nəticəsində əmələ gələn maddələr mübadiləsi xəstəlikləri.	Ətraf mühitin və heyvanların gigiyenası M.M. Əliyev, G.R.Məmmədova H.H.Bayramova, L.R.İbrahimova Bakı “ Elm və təhsil”. 2024. Səh, 139-150 Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 601-604
13.	Tülkü, şimal tülküsü, su samuru və samurlarda hipovitamnozlar.	Xırda heyvanların xəstəlikləri İsgəndərov T.B, Nəsibov F.N. Bakı -2008 Səh, 91-99 Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 603-615
14.	Dəri örtüyünün xəstəlikləri Xəzin qırılıb tökülməsi, doğranması, qırılması, kəsilməsi – trichorhexis Tüklərin tökülməsi - Alopecia	Xırda heyvanların xəstəlikləri İsgəndərov T.B, Nəsibov F.N. Bakı -2008 Səh, 146-155 Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsibov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 615-617

15.	Xəzli heyvanların daxili xəstəliklərinin profilaktikası	Dos. İ.F.Gəncəyev, prof. F.N.Nəsimov – “ Kənd təsərrüfatı heyvanlarının daxili xəstəlikləri”. Bakı “ Elm və təhsil”. 2022. Səh, 617-619
	Quiz 2	
	Final imtahanı	
Cəmi		45